

УДК 811.111.2'276.6:636

О. М. Матюшенко,

викладач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

perspective.info@ukr.net

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ НОВИН ЯК КОНВЕРГЕНТНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЕЛЕКТРОННИХ ЗМІ

Статтю присвячено дослідженню дискурсу новин як лінгвістичного феномену. Проведено аналіз умов і способів організації сучасного ДН в мережі Інтернет як комунікативного каналу передачі інформації. Увагу зосереджено на визначенні структурно-семантичних особливостей новин в електронних ЗМІ та на описі диференційних ознак дискурсу новин. Запропоновано визначення поняття "дискурс новин" як когнітивно-структурованого виду дискурсу, що характеризується ознаками конвергентної соціальної комунікації.

Ключові слова: англomовний дискурс, конвергентна соціальна комунікація, електронні ЗМІ, дискурс новин.

Постановка проблеми. Характер функціонування сучасного суспільства обумовлює необхідність якісної та швидкої комунікації, яка стала потужним фактором соціального життя, почала активно впливати на політичну ситуацію, культурний розвиток окремих держав і всього світу [1: 87-95]. Засоби масової інформації стали не просто провідником необхідної інформації, але й агентом опосередкованого впливу на свідомість суспільства. За таких умов особливої значущості у дискурсі ЗМІ набуває дискурс новин (ДН), у якому суб'єкту приписується найбільш гнучка соціальна роль – виражати інтереси соціуму. Сучасну мовну ситуацію характеризують як період "технологізації" мови спілкування, що, передусім, пов'язується з активним використанням Інтернету [2: 108-112], який став одним з основних елементів розвитку цивілізації і вже давно трансформувалася із технічного винаходу комунікативного каналу передачі інформації у важливе соціальне явище [3: 39]. За останніми даними Internet World Stats [4], сьогодні у світі нараховується 3,035,749,340 користувачів, переважна більшість яких використовують англійську як мову роботи в мережі (e-language, netlingo, e-talk, geekspeak, netspeak) [5: 160-170], що зумовлює **актуальність** аналізу особливостей функціонування англomовного дискурсу новин у межах Інтернет-дискурсу як складової дискурсу ЗМІ.

Метою статті є аналіз умов і способів організації сучасного ДН у мережі Інтернет та опис його диференційних ознак. **Об'єктом дослідження** виступає англomовний дискурс новин як конвергентна соціальна комунікація, а предметом – структурно-семантичні особливості організації новин в електронному просторі. Практичним матеріалом для дослідження слугували електронні та друковані публікації англomовних газет The Times, The Guardian, The Independent, The Washington Post, The USA Today та статті англomовних сайтів www.abcnews.com і www.bbcnews.com.

Виклад основного матеріалу. Базовими вважаємо класичні визначення дискурсу "як складної єдності мовної форми, значення і дії, що охоплює всі сфери комунікації" [6] та "як такої форми використання мови в реальному (поточному) часі (on-line), що відбиває певний тип соціальної активності людини, створюється з метою конструювання особливого світу (або його образу) за допомогою його детального мовного опису і є частиною процесу комунікації, характерними ознаками якого є наявність учасників комунікації, умов її здійснення та цілей" [7]. На особливу увагу заслуговує розуміння дискурсу, запропонованого Ю. С. Степановим: "Дискурс – це "мова в мові", але представлена у вигляді особливого соціального явища; дискурс існує, насамперед, у текстах, але таких, за якими постає особлива граматики, особливий лексикон, особливі правила слововживання й синтаксису, особлива семантика і, насамкінець, особливий світ. Це можливий альтернативний світ, це використання мови для вираження особливої ментальності, а частіше – особливої ідеології" [8: 36-37]. Дискурс новин визначають як багатоплановий лінгвістичний феномен, який має інтерактивний характер, протікає в режимі реального часу, відображає усі зміни суспільного життя та реалізується в письмовій формі [9].

Аналіз теоретичного спадку (насамперед, робіт Т. А. ван Дейка [6], М. А. Ковальчукової [10], Ю. С. Воронікової [11], Л. В. Васильєвої [12], А. А. Кібрік [13]) та практичного матеріалу дозволяє визначити такі основні ознаки англomовного ДН:

1. Вплив на масову аудиторію. Спосіб поширення інформації суттєво впливає на ступінь її засвоєння.

Розвиток сучасних комунікаційних технологій та проникнення Всесвітньої мережі в усі сфери суспільного життя в ході імплементації концепції взаємопов'язаного і взаємозалежного світу дають можливість охопити найширшу аудиторію. Завдяки масовому користуванню і легкому доступу до Інтернету, тексти ДН отримали можливість впливати на інтернаціональну аудиторію Інтернет-сайтів, що у кілька разів перевищує читацьку аудиторію друкованої преси. Інтернет-новини стали головним засобом міжгрупової взаємодії та ключовим чинником ідеологічного впливу. Вільний доступ до різнопланової

інформації у мережі створює ілюзію об'єктивності – сприйняття новин як неспотвореного відображення реальності. Такий підхід заперечує означувальну роль новин, виключає можливість самостійного ідеологічного тиску на свідомість мас, що робить цей вплив непомітним і завдяки цьому ефективним.

2. Пліуралізація. Глобалізація Інтернету як однієї із найбільш важливих соціальних інституцій ХХІ сторіччя змінила уявлення не лише про природу електронних медій, а й про якість їх впливу. Такі процеси спонукали суспільство шукати недирективних шляхів забезпечення вигідних для себе медійних інтерпретацій, які проявляються у свободі слова, забезпечують пліуралізм і функціонують завдяки втіленню у дискурсі новин. Англомовний ДН майже без обмежень на тематику відображає стан розвитку суспільства, сприяє інтенсифікації та демократизації політичного життя та визначає роль Інтернет-новин як дискурсивного посередника між владою та громадянами, який не обмежує інтерпретаційну свободу аудиторії.

3. Лаконічність та спрощення у формах і засобах викладення матеріалу. Стислість плану вираження при зростанні ємкості плану змісту наближають ДН до масової аудиторії, що забезпечує ринкову необхідність задовольнити потреби споживача.

4. Оперативність. Інтенсифікація сучасного життя пояснює популярність нових способів швидкої передачі та обробки інформації. Одним із таких носіїв став дискурс новин у мережі Інтернет. Швидка зміна низки новин, лаконічність, повнота повідомлюваної інформації, точність подачі матеріалу та концентрація уваги на факті забезпечують оперативність в доступі до актуальної інформації.

5. Конвергентність та гібридизація. З огляду на особливості надання, сприйняття та пошуку інформації в електронному комунікативному просторі, ДН є поєднанням типових ознак усної та письмової комунікації, різних видів ЗМІ з яскраво вираженими характеристиками інтерактивного дискурсу. Електронний ДН – це дистантна комунікація за допомогою графічних символів (букв), а з іншого боку, – це процес спілкування, в процесі якого комуніканти обмінюються інформацією та реалізують повний міжособистісний або міжгруповий контакт в електронному просторі. Таке поєднання рис усної та письмової комунікації зумовило появу нового виду дискурсу новин – інтерактивного електронного ДН та відобразилося у структурних (використання гіпертекстового формату) і семантичних (фактичність, нейтральність інформації) змінах тексту новин. Жанрова і видова взаємодія призвела до певної дифузії стандартів публіцистики, появи ознак і вкраплень, що належать дискурсам за різними типологічними критеріями. Сучасний англомовний ДН є гібридним утворенням різних типів дискурсу.

6. Модифікація. Зміна носія інформації спричинила модифікацію низки характеристик самого дискурсу: адресата повідомлення, каналу комунікації, контексту, способу організації мовних одиниць. На відміну від традиційного друкованого типу із характерною для письмового дискурсу монологічною формою викладення матеріалу, гіпертекстовий ДН забезпечує особливий діалог (типовий для усного дискурсу), лідер якого – користувач. Читач стає головною ланкою у ланцюжку автор – текст – читач.

7. Персоніфікація адресанта, що дозволяє виявити суб'єктивне ставлення автора до певної події у призмі його переконань та поглядів. Новини як різновид дискурсу є знаннями, що сприймаються у соціокультурному і соціокомунікативному контекстах, а отже, втілюють ціннісні орієнтації комунікантів. На новинний дискурс суттєвий вплив мають процеси інтерпретації інформації відповідно до преференційних моделей тих, хто включений у процес збору, виробництва і розповсюдження новин. Організаційні, соціальні, комунікативні фактори впливають на вибір критеріїв відбору новинних повідомлень у дискурсі, який моделює події дійсності – тобто не описує світ, а формує його, конструює та інтерпретує реальність, маніпулює нею через структури і змісти самих новин [14].

8. Сконцентрованість матеріалу, яка проявляється у значній кількості новинних блоків на одній Інтернет-сторінці з можливістю запиту та отримання нової інформації у межах гіпертекстового формату.

9. Композиційні особливості. ДН у мережі Інтернет (порівняно з друкованими аналогами) зазнав низку змін, обумовлених гіпертекстовим форматом організації тексту, зростанням інформаційного навантаження на інтродуктивний блок та заголовок. Використання гіпертексту надає ДН динаміку об'єктивної реальності, з'являється можливість вибору додаткових матеріалів, інтерактивність в роботі. Аналіз заголовків показує, що найбільш часто використовуваними конструкціями у заголовках є субстантивні конструкції і неповні пропозиції, що зумовлено потребою у стислості і мінімалізації форми. Використання проспективних посилань-заголовків у рамках новинного гіпертексту створює якісно інший механізм референції порівняно із звичайним друкарським текстом. Заголовки визначаються креативністю, прецедентністю, мовною грою. В організації матеріалу новин прослідковується тенденція до викладення матеріалу за інваріативною моделлю ДН ван Дейка [6] та зміни у способах презентації новини – від окремої статті до блоку. Варіативним залишається і об'єм окремої статті. Електронний ДН – це інформаційний блок статей, об'єднаних однією темою, який прагне до граничної інформативності.

10. Нескінченність. Гіпертекстовий формат дає можливість надати нелімітований обсяг інформації шляхом запиту і переходу за посиланнями в межах електронного тексту.

Висновки. Таким чином, дискурс новин в електронних ЗМІ – це когнітивно-структурований вид дискурсу, що поєднує в собі риси письмової та усної комунікації, поступово трансформується із газетно-

публіцистичного у виключно інформаційний та характеризується ознаками конвергентної соціальної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганапольская Е. В. Свободное слово или эзопов язык? (фразеология как средство современной политической коммуникации) / Е. В. Ганапольская // Актуальные проблемы теории коммуникации. – СПб. : Изд-во СПбГПУ, 2004. – С. 87–95.
2. Fairclough N. L. Linguistic and Intertextual Analysis within Discourse Analysis / N. L. Fairclough // Discourse and Society. – Lnd, 1990. – 210 p.
3. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. – P. 39–76.
4. Internet World Stats [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.
5. Cooper R. Globalization of media industries / R. Cooper // Encyclopedia of communication and Information. – N.Y. : Macmillan Reference group, 2002. – P. 160–170.
6. Ван Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. Ван Дейк ; [сост. В. В. Петрова ; под ред. В. И. Герасимова ; вступ. ст. Ю. Н. Караулова и В. В. Петрова ; пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
7. Кубрякова Е. Язык и знание. Роль языка в познании мира / Е. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 555 с.
8. Степанов Ю. С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : Российская академия наук, Институт языкознания РАН, 1995. – 432 с.
9. Иванов Л. Ю. Язык интернета : заметки лингвиста / Л. Ю. Иванов // Словарь и культура русской речи. – М. : Азбуковник, 2000. – 73 с.
10. Ковальчукова М. А. Новостной анонс в сети Интернет как речевой жанр дискурса СМИ : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / М. А. Ковальчукова. – Ижевск, 2009. – 170 с.
11. Воротникова Ю. С. Реализация новостного дискурса в электронных англоязычных СМИ : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Ю. С. Воротникова. – СПб., 2003. – 173 с.
12. Васильева Л. В. Категория аппроксимации и языковые способы ее реализации в новостном дискурсе / Л. В. Васильева // Вестник Челябинского государственного университета № 39 (177). Филология. Искусствоведение. – 2009. – С. 29–32.
13. Кибрик А. А. Обосновано ли понятие "Дискурс СМИ" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: http://iling-ran.ru/kibrik/Media_discourse@Orel_2008.pdf.
14. Сірінюк-Долгарьова К. Г. Глобалізація світового новинного дискурсу (на прикладі англомовних інтернет-медіа США, Великобританії, Індії та Австралії) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.01 "Теорія та історія соціальних комунікацій" / К. Г. Сірінюк-Долгарьова. – Київ : Б.в., 2011. – 16 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Ganapol'skaya E. V. Svobodnoe slovo ili ezopov yazyk? (frazеologiya kak sredstvo sovremennoy politicheskoy kommunikatsii) [Free Word or Aesopic Language? (Phraseology as the Means of Modern Political Communication)] / E. V. Ganapol'skaya // Aktual'nye problemy teorii kommunikatsii [Current Issues of Communicational Theory]. – SPb. : Izd-vo SPbGPU, 2004. – S. 87–95.
2. Fairclough N. L. Linguistic and Intertextual Analysis within Discourse Analysis / N. L. Fairclough // Discourse and Society. – Lnd, 1990. – 210 p.
3. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. – P. 39–76.
4. Internet World Stats [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : URL : <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.
5. Cooper R. Globalization of media industries / R. Cooper // Encyclopedia of communication and Information. – N.Y. : Macmillan Reference group, 2002. – P. 160–170.
6. Van Deyk T. A. Yazyk. Poznanie. Kommunikatsiya / T. A. Van Deyk; [per. s angl.] / [sost. V. V. Petrova]; pod red. V. I. Gerasimova ; vstup. st. Yu. N. Karaulova i V. V. Petrova. – M.: Progress, 1989. – 312 s.
7. Kubryakova E. Yazyk i znanie. Rol' yazyka v poznanii mira [The Language Role in the World's Perception] / E. Kubryakova. – M. : Yazyki slavianskoy kultury, 2004. – 555 s.
8. Stepanov Yu. S. Alternativnyy mir, Diskurs, Fakt i printsip prichinnosti [Alternative World, Discourse, Fact and Causativity Principle] / Yu. S. Stepanov // Yazyk i nauka kontsa 20 veka [Language and Science of the XX Century]. – M. : Rossiyskaya akademiya nauk, Institut yazykozvaniya RAN, 1995. – 432 s.
9. Ivanov L. Yu. Yazyk interneta : zametki lingvista [Internet Language : Linguist's Notes] / L. Yu. Ivanov // Slovar i kul'tura russkoy rechi [Dictionary and Culture of Russian Speech]. – M. : Azbukovnik, 2000. – 73 s.
10. Koval'chukova M. A. Novostnoy anons v seti Internet kak rechevoy zhanr diskursa SMI [News Preview in the Internet as the Speech Genre of the Mass Media Discourse] : diss. ... kand. filol. nauk : 10.02.19 / M. A. Koval'chukova. – Izhevsk, 2009. – 170 s.
11. Vorotnikova Yu. S. Realizatsiya novostnogo diskursa v elektronnykh angloyazychnykh SMI [News Discourse Realization in the Internet English Mass Media] : diss. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / Yu. S. Vorotnikova. – SPb., 2003. – 173 s.
12. Vasil'eva L. V. Kategoriya approksimatsii i yazykovye sposoby eyo realizatsii v novostnom diskurse [Approximation Category and Language Means of its Realization in the News Discourse] / L. V. Vasil'eva // Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta № 39 (177). Filologiya. Iskusstvovedenie [Chelyabinsk State University Journal № 39 (177). Philology. Art Studies]. – 2009. – S. 29–32.

13. Kibrik A. A. Obosnovano li ponyatie "Diskurs SMI" [Is the Notion "Mass Media Discourse" Justified] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : URL: http://iling-ran.ru/kibrik/Media_discourse@Orel_2008.pdf.
14. Siriniok-Dolgariova K. G. Globalizatsiya svitovogo novynnogo dyskursu (na prykladi anglomovnykh internet-media SSHA, Velykobrytaniyi, Indiyi ta Avstraliyi) [The World's News Discourse Globalization (on the Example of the English Internet-Media of the USA, Great Britain, India and Australia)] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. nauk iz sots. komunikatsiy : spets. 27.00.01 "Teoriya ta istoriya sotsial'nykh komunikatsiy" / K. G. Siriniok-Dolgariova. – Kyiv : B.v., 2011. – 16 s.

Матеріал надійшов до редакції 11.05. 2015 р.

Матюшенко Е. Н. Дифференциальные признаки современного англоязычного дискурса новостей как конвергентной социальной коммуникации в электронных СМИ.

Статья посвящена исследованию дискурса новостей как лингвистического феномена. Проведен анализ условий и способов организации современного ДН в сети Интернет как коммуникативного канала передачи информации. Основное внимание сконцентрировано на выявлении структурно-семантических особенностей новостей в электронных СМИ и описании отличительных признаков дискурса новостей.

Предложено определение понятия "дискурс новостей" как когнитивно-структурированного вида дискурса с характерными признаками конвергентной социальной коммуникации.

Ключевые слова: англоязычный дискурс, конвергентная социальная коммуникация, электронные СМИ, дискурс новостей.

Matyushenko O. M. Differential Features of the Modern English News Discourse as the Convergent Social Communication in the Electronic Media.

The article presents the discourse-analytical approach to the electronic media. This is still another explicit and systematic attempt to study mass media in general and news reporting in particular. The article is devoted to the research of news discourse as the linguistic phenomenon and focuses on the study of distinctive features of news in the Internet. The discourse analysis emphasizes the fact that news messages are specific types of text and talk in terms of morphological, syntactic, semantic, stylistic, pragmatic, conversational, interactional and other structures and strategies. As technology matured, the World Wide Web has become a new communicational channel with the great social influence on the society. Thus, the article highlights structural and semantic peculiarities of news in electronic media. This work is applied to the analysis of structures and semantics of international news. The special attention is drawn to the identification and description of differential features of the modern English news discourse. The definition of the notion "news discourse" as a cognitively-structured type of discourse which comprises features of both written and oral communication and is characterized as the convergent social communication has been offered.

Key words: English discourse, convergent social communication, electronic mass media, news discourse.